

Nový a přehledný
průvodce aktuální českou
literaturou

ČESKÁ LITERATURA 2010–2025

SOUČASNÁ ČESKÁ LITERATURA PRO SŠ

Jakub Lukáš

Copyright © 2026
Mgr. Jakub Lukáš, Ph.D. (text, grafika)
Ing. Hana Lukášová (korektura)

Není dovoleno šířit jakoukoli část této publikace bez souhlasu autora.

Kniha Česká literatura 2010–2025 obsahuje ucelený přehled nejnovější literatury, který si klade za cíl představit studentům středních škol nejvýznamnější představitele aktuální české literatury a jejich dílo.

Kniha aspiruje na to být přehledovou publikací, nikoli sumarizačním textem. Jedná se o publikaci kombinující v sobě prvky učebnice a pracovního sešitu. Medailony jednotlivých autorek a autorů jsou doplněny o pracovní listy s otázkami na hlubší zamyšlení se nad textem.

Věřím, že se publikace stane užitečným pomocníkem pro studenty i učitele.

Zpracováno v souladu s RVP.

Konstruktivní zpětná vazba vítána.

Další vzdělávací a charitativní projekty
naleznete na stránce www.jakublukas.cz.

Obsah

04.....	Manuál
05.....	Úvodní slovo
07.....	Doba
13.....	Kontexty literatury
16.....	Třináct otázek
19.....	Procvič hrou! & Užitečné odkazy
20.....	Otevřený systém
23.....	Literatura neobyčejné každodennosti
24.....	Bianca Bellová
28.....	Petra Dvořáková
32.....	Patrik Hartl
36.....	Alena Mornštajnová
40.....	Petra Soukupová
44.....	Třináct otázek
47.....	Procvič hrou! & Užitečné odkazy
48.....	Literatura historická a historizující
49.....	Jakuba Katalpa
53.....	Štěpán Javůrek
57.....	Karin Lednická
61.....	Kateřina Tučková
65.....	Třináct otázek
68.....	Procvič hrou! & Užitečné odkazy
69.....	Literatura s prvky fantaskna a magického realismu
70.....	Hana Andronikova
74.....	Anna Bolavá
78.....	Miroslav Hlaučo
82.....	Markéta Pilátová
86.....	Třináct otázek
89.....	Procvič hrou! & Užitečné odkazy
90.....	Experimentální literatura
91.....	Stanislav Biler
95.....	Josef Pánek
99.....	Jakub Stajnura
103.....	Petr Šesták
107.....	Třináct otázek
110.....	Procvič hrou! & Užitečné odkazy
111.....	Poezie
112.....	Miloš Doležal
116.....	Filip Klega
120.....	Řezník
124.....	Jan Škrob
128.....	Radek Štěpánek
132.....	Iryna Zahladko
136.....	Třináct otázek
139.....	Procvič hrou! & Užitečné odkazy
140.....	Divadlo
141.....	Petra Hůlová
143.....	Tomáš Vůjtek
145.....	Petr Zelenka
147.....	Divadlo Tři
149.....	Tři tygři
151.....	Slovník literárních pojmů
158.....	Použitá literatura

KONTEXT LITERATURY

Po roce 2010 se stává literatura čím dál tím spíše marginálnější součástí všeobecné mezilidské komunikace, což souvisí se společenskými proměnami shrnutými v předcházejícím textu. Neznamená to však, že by skomírala. Autoři nicméně čelí novým výzvám dnešní doby, zejména s ohledem na to, jak prosadit svou vlastní tvorbu, aby byla reflektována širším publikem. V době kapitalismu je i **samotná knížka především marketingovým produktem a zásadní se pro její dosah stává funkční marketing či sociální sítě jednotlivých autorů.**

Příkladem uvedeného budiž srovnání dvou mimořádně úspěšných autorů polistopadové literatury, Michala Viewegha a Patrika Hartla. Zatímco Vieweghův vrchol popularity se dá stále spíše uvádět do souvislosti se samotnými knihami, u Patrika Hartla sledujeme také precizní marketingovou práci a správu sociálních sítí. Takřka neohrožená Vieweghova pozice nejčtenějšího českého autora do roku 2010 byla během druhé dekády významným způsobem narušena prostředím sociálních sítí, na nichž začali dominovat jiní spisovatelé. **Pro srovnání: Patrika Hartla sleduje v roce 2025 na Instagramu 117.000 lidí, zatímco Michala Viewegha jen 960.**

Nemá to nic společného s tím, že by snad Hartlovy knihy byly automaticky kvalitnější, ale ilustruje to proměnu pozice spisovatele, kterýžto úspěšný v dnešní době není jen samotným autorem, ale též knižním influencerem.

Desítky tisíc v prostředí České republiky jsou vlny v moři sledujících ve světovém kontextu. Patrně nejúspěšnějším „Insta“ spisovatelem je básnířka Rupí Kaur s 4,2 miliony sledujících. Co to však je oproti 673 milionům Cristiana Ronalda...

Podíváme-li se na českou literaturu jako celek z tradičnějšího úhlu pohledu ve smyslu skupin, časopisů apod., nadále sledujeme fragmentaci literárního prostoru. Konec jednoduchého rozdělení literatury na oficiální, exilovou a samizdatovou je dnes už jen mlhavou připomínkou období snadného členění jednotlivých spisovatelů. Zatímco devadesátá léta 20. století a první dekáda nového milénia se stále nesly v duchu poněkud komunitních literárních klubů, časopisů, skupin, **dnes je autor čím dál tím více osamocen se svými vlastními reflexemi a tématy**, a to i unvnitř samotného literárního prostoru.

Nadále však existují místa, v nichž přežívá, či snad dokonce bují zájem o umění a literaturu propojený v rámci jednoho provozu. Třeba právě **Provoz** je příkladem fungujícího kulturního klubu, v rámci něhož sledujeme proměnu identity hornické a průmyslové Ostravy v nové, stále svou ustálenou tvář hledající, kulturní město. Mezitím v Brně nadále silným způsobem rezonuje undergroundové prostředí pěstované především členy a příznivci skupiny **Vítrholc**. Ještě zpátky v Ostravě zavítáme do denního baru **U Waldemara**, který je ozvěnou bohémského života a pokračováním tradice undergroundového **Absintového klubu Les**. Kosmopolitní ráz hlavního města Prahy dokresluje velká popularita literárních akcí pořádaných v **Globe Bookstore and Café**. Pro změnu začínající spisovatelé často poprvé vystupovali veřejně před publikem v rámci autorských čtení pořádaných v pražském **Café Fra**. Víckrát ne. Café Fra ukončilo v roce 2023 svou činnost.

Nejsnadnější cestu si čtenář k osobnímu setkání s autorem zvolí, pakliže navštíví stále pestrrou nabídku domácích i zahraničních literárních festivalů, mezi nimiž dominuje mezinárodní knižní veletrh a literární festival **Svět knihy Praha** doplněný o veletrh knih **Kniha Brno** nebo festival **Inverze** v Ostravě. Pozoruhodnou akcí se staly **Měsíce autorského čtení**, v rámci nichž jsou posluchačům v Brně a Ostravě představována díla autorů vždy jedné země (Španělsko, Island, Gruzie...) doplněná o autorská čtení tuzemských spisovatelů. Laskavě ironické prostředí utvářejí **Večery přiměřených depresí** v Praze plné hudby i mluveného slova.

Obecně lze bohužel konstatovat, že znatelně padá zájem o reflexi literárního dění prostřednictvím tištěných periodik. Vzorem nehodným pro následování se staly **Literární noviny**. Jedno z nejstarších literárních periodik přestalo v roce 2018 fungovat v tištěné podobě a nadále nabízí čtenářům jen webovou stránku orámovanou reklamními bannery.

Nejedná se však jen o „Literárky“. Z toho času pestré nabídky časopisů zůstávají v kurzu zejména **Host** a **Tvar**. I v tomto případě je patrný pokles tištěných vydání časopisů. *Tvar* a *Host* však sekundují proměnám doby a dovedou nabídnout pozoruhodnou autorskou (ne)beletristickou tvorbu prostřednictvím online předplatného, podcastu Varta i Hostcastu.

U jména **Host** se ještě zdržíme, jelikož se jedná o jedno z nejvlivnějších současných českých nakladatelství, kterých, podobně jako tištěných periodik, rovněž ubývá. Obecně lze tvrdit, že zavedená nakladatelství jako **Argo**, **Odeon**, **Paseka** aj. si udržují svůj dlouholetý vysoký standard. Doba naopak mnohem méně přeje nezávislým a menším nakladatelstvím. I natolik kvalitní nakladatelství, jakým je **Druhé město**, čelí finančním potížím souvisejícím s menším zájmem o klasické tištěné publikace.

Poslední odstavec věnujeme oceněním za literární tvorbu, která souvisí s řadou literárních soutěží. Ponecháme-li stranou více či méně úspěšné soutěže žánrově či regionálně vymezené, lze tvrdit, že obecně nejreflektovanějším, a rovněž kriticky nejvíce rozebíraným, oceněním je každoročně udělovaná **Magnesia Litera**. Sponzorsky silně podporovaný spolek *Litera* každoročně oceňuje autory a jejich knihy v mnoha kategoriích, přičemž vítězové si přijdou na desítky či nižší stovky tisíc, což v kontextu jiných soutěží není mnoho. Ze specializovaných soutěží je nutné zmínit tradiční a uznávanou **Cenu Jiřího Ortena** udělovanou autorům mladších 30 let. Divadla, herecké výkony a inscenace jsou pro změnu nominovány na **Cenu divadelní kritiky** či na prestižní ocenění **Ceny Alfréda Radoka**.

LITERATURA HISTORICKÁ, HISTORIZUJÍCÍ

Kateřina Tučková (31. 10. 1980) je česká spisovatelka a historička umění. Jedná se o jednu z nejčtenějších současných autorek, která se ve svém díle věnuje dění 20. století spjatému s různými dějinnými událostmi zejména v oblasti Moravy a Slezska. **Její rozsáhlé publikace s důrazem na historickou přesnost věrně přibližují realie, do nichž autorka zasazuje příběhy běžné, tragické i ty, co se odehrávají za hranicemi běžné reality.**

Autorka již ve svých 29 letech významným způsobem přispěla do diskuse k dějinnému obrazu vyhnání Němců po druhé světové válce svým románem ***Vyhnání Gerty Schnirch*** (2009), který byl oceněn Cenou Jiřího Ortena. Autorka v románu sleduje postupně se měnící obraz Brna během druhé světové války a **životní osudy německé dívky postupně odsunované směrem k Rakousku**. Vše vyústí v tragický pochod smrti, během něhož umírají desítky lidí.

Ve svém pravděpodobně nejznámějším díle ***Žitkovské bohyně*** (2012) obrací autorka svou pozornost směrem na moravsko-slovenské pomezí, v němž toho času působily tzv. „bohyně“, ženy údajně nadány nadpřirozenými schopnostmi, které dokázaly pozitivně, ale také negativně využívat. **Tento případ historického, a zároveň magicko-realistického, románu odhaluje kořeny synkretické víry v nadpřirozeno v ostrém kontrastu vůči materialistické filozofii během budování komunismu v Československu ve druhé polovině 20. století.**

Příběh rozsáhlého románu ***Bílá Voda*** (2022) zasadila autorka do zapomenutého prostředí severní Moravy za Rychlebskými horami. Kniha je o osudech ženy, která se rozhodla vstoupit do kláštera v Bílé Vodě. **Realita asketického života, tradic a oddání se Ježíši Kristu je vyprávěna na pozadí dějinných zvratů řeholních komunit. Mnohé z nich byly během socialismu zrušeny.** V románu se setkáváme se simulovanými historickými dokumenty, které knize dodávají, přestože jsou vyfabulované, autentičnost.

ŽÍTKOVSKÉ BOHYNĚ

To byl její první hmatatelný doklad, že Mahdalky provozovaly černou magii. Ale pořád to mohl být jen ojedinělý případ. Jenže teď před ní ležel fascikl plný podobných událostí, a co víc, někdy zhodnocených za vydařené.

Dora se zhluboka nadechla...

Znovu, za poslední rok už poněkolkáté, spatřila bohyně a jejich malý, kopanický svět v odlišném světle. Už to zdaleka nebyly jen ochotné ženské, jak si je pamatovala z dětství, které pomohly každému, kdo zaklepal na dveře jejich chalupy. Byla to tříšť individuí a mezi nimi byly i nebezpečné bytosti, které se neštítily za úplatu ublížit někomu, koho vůbec neznaly. Ať už jejich konání bylo jen planou čarodějnou komedií, která jejich svědomí netížila, protože tušily, že nemá účinku, nebo své schopnosti, o nichž věděly, že přesahují běžnou realitu, propůjčily zlu, bylo jejich odhodlání škodit děsivé.

(Tučková, 2014: 326–327).

1) Zařadte úryvek do kontextu díla.

2) Nalezněte a vysvětlete následující tropy, figury či jazykové prostředky:

a) familiární označení v příjmení

b) administrativní profesionalismus

c) metafora pro odlišnost jednotlivých žen

d) metafora pro nový náhled na skutečnost

e) apoiziopeze

3) Charakterizujte rysy magického realismu v ukázce.

ŽÍTKOVSKÉ BOHYNĚ

1) Jedná se o úryvek pocházející z druhé části díla. Dora svou pedantní rešerší odhaluje dějiny a osudy jednotlivých bohyní, žen nadaných nadpřirozenými schopnostmi. Uvědomuje si, že magie provozována okolo Žítkové měla pozitivní i negativní dopad.

2a) **Mahdalky**

Sestry Mahdalové jsou antagonistkami v daném díle. Jejich praktiky připomínající vúdú rituály měly potenciál smrtelně škodit těm, na něž byly směřovány.

2b) **fascikl**

V textu románu, podobně jako tomu činí autorka i v jiných dílech, jsou prezentovány mnohé události jako výňatky z existujících publikací, což propůjčuje knize autenticitu.

2c) **tříšť individuí**

Bohyně byly skutečně různé, většinou pomáhaly, ale vyskytovaly se mezi nimi i ty, které s ohledem na vlastní ekonomický prospěch ubližovaly a zabíjely skrze rituály.

2d) **Spatřila bohyně a jejich malý, kopanický svět v odlišném světle.**

V tomto případě hodnotíme jako metaforu spojení odlišné světlo, které má symbolizovat nový, předtím netušený, pohled na danou skutečnost.

2e) **Dora se zhluboka nadechla...**

Pauza vyjádřená třemi tečkami naznačuje převrat v dějovém spádu knihy, nově bude hlavní postava počítat i s negativními důsledky činností bohyní.

3) Magický realismus v ukázce vychází ze synkretického náboženství a společné víry v magické schopnosti, které v díle mají reálný dopad na život. Racionální vysvětlování událostí selhává.

VYHNÁNÍ GERTY SCHNIRCH

Gerta pokrčila rameny, to záleží na tom, jak se ta její pomoc ve Winterhilfe vezme. A mládí neznamenal nic. Zнала stejně staré dívky, které by si její současné postavení zasloužily, už jen za to, s jakou vervou provázely důstojníky wehrmachtu na přehlídkách. Vzpomněla si na překrásnou Anne-Marii, jak mává z auta, usazená mezi otcem a plavým Hauptmannführerem SS, a v koloně nablýskaných vozů s hákovým křížem na boku projíždí Adolf-Hitler-Platz.

(Tučková, 2009: 93)

1) Jaké dilema v ukázce postava řeší?

2) Jakým způsobem bylo po druhé světové válce v Brně přistupováno k Němcům?

BÍLÁ VODA

Tolik lidí Lena v Bílé Vodě ještě neviděla. Náves byla posetá parkujícími vozy, pod okny kláštera stála jízdní kola a v ambitu rajského dvora, kam sestry kdoví odkud snesly stoly a židle, byly složeny batohy těch, co sem přišli přes hory po svých. Sto, možná sto padesát osob, a se všemi se otec Jan po skončení mše zdravil objetím nebo stiskem dlaně. (Tučková, 2022: 292)

1) Znáte nějakou proslulou křesťanskou poutě?

2) Jak se změnilo vnímání poutí během jejich existence?

TŘINÁCT OTÁZEK

1. Jaké je skutečné jméno Jakuby Katalpy?

- A) Kateřina Tučková
- B) Tereza Jandová
- C) Karin Lednická
- D) Jana Katalpová

2. Na jaké období jsou zaměřené historické knihy Jakuby Katalpy?

- A) moderní dějiny České republiky
- B) 19. století
- C) první polovina 20. století
- D) dějiny obrození

3. Co je hlavním tématem románu *Němci* od Jakuby Katalpy?

- A) německá menšina v Praze
- B) život Němců během druhé světové války
- C) politika nacismu v Německu
- D) hornictví

4. Na jaký region se zaměřuje Štěpán Javůrek?

- A) Krušnohorský
- B) Moravské Slovensko
- C) Šumava
- D) moravské Sudety

5. Co se děje ve vztazích mezi Čechy a Němci v knize *Chaloupky od Štěpána Javůrka*?

- A) Nemění se.
- B) Češi a Němci k sobě nacházejí i přes válku cestu.
- C) S postupem války se zhoršují.
- D) Souvisejí s nástupem normalizace.

6. **Jaký motiv prostupuje tvorbu Karin Lednické?**

- A) rolnictví
- B) solné doly
- C) zlatokopectví
- D) hornictví

7. **Co zachycuje trilogie *Šikmý kostel* od Karin Lednické?**

- A) zánik Ostravy po první světové válce
- B) proměny Karviné v průběhu dvacátého století
- C) dobrodružství v Beskydech
- D) emancipační hnutí horníček

8. **Co zobrazuje román *Vyhnání Gerty Schnirch* od Kateřiny Tučkové?**

- A) osudy německé dívky žijící v Brně za druhé světové války
- B) vyhnání německých rodin ze sudetského pohraničí
- C) intriky v prostředí nacistických důstojníků
- D) změnu občanství dívek na Moravě

9. **Jaký kontrast je v knize *Žitkovské bohyně* od Kateřiny Tučkové zdůrazněn?**

- A) mezi láskou a nenávistí
- B) mezi štěstím a penězi
- C) mezi muži a ženami
- D) mezi vírou a materialismem

10. **V jakém prostředí se odehrává román *Bílá Voda*?**

- A) Malá Fatra na Slovensku
- B) Jesenicko
- C) Hlučínsko
- D) okolí Prahy

11. **Co je to synkretické náboženství?**

12. **Co to byly tzv. Benešovy dekrety?**

13. **Jaká technika psaní spojuje dílo Lednické a Tučkové?**

ŘEŠENÍ

1. **B) Tereza Jandová**
2. **C) první polovina 20. století**
3. **B) život Němců během druhé světové války**
4. **A) Krušnohorsk**
5. **C) S postupem války se zhoršují.**
6. **D) hornictví**
7. **B) proměny Karviné v průběhu 20. století**
8. **A) osudy německé dívky žijící v Brně za druhé světové války**
9. **D) mezi vírou a materialismem**
10. **B) Jesenicko**
11. **synkretické náboženství**

S pojmem synkretické náboženství se setkáváme zejména v prostředí Latinské Ameriky, kde se mísí vlivy původní indiánské mytologie a křesťanství. Podobně tomu je tak i v románu *Žitkovské bohyně*.

12. **Benešovy dekrety**

Nejkontroverznější část těchto dokumentů řešící poválečné uspořádání Československa se týkala pozice Němců a Maďarů v tehdejším Československu.

13. **kombinace faktografie a beletrie**

Karin Lednická i Kateřina Tučková ve svém díle propojují faktografické pasáže společně s beletrií. V případě Karin Lednické se jedná o dílo *Životice*, v němž kombinuje osobní zpovědi společně s příběhem. Kateřina Tučková vytváří v románech *Žitkovské bohyně* a *Bílá Voda* fiktivní texty imitující reálné zápisy (policejní spisy, záznamy STB apod.)

PROCVIČ HROU!

AZ KVÍZ k danému tématu:

AZ Kvíz

UŽITEČNÉ ODKAZY

recenze knihy *Němci*

Němci

web Štěpána Javůrka

Štěpán Javůrek

o Karviné s Karin Lednickou

Rozhovor s Lednickou

kontexty *Žítkovských bohyní*

Žítkovské bohyně jinak

*Doplňující komentáře ve hře AZ Kvíz nepochází od autora této publikace.

SLOVNÍK LITERÁRNÍCH POJMŮ

Absurdita

- Nelogická, nesmyslná situace nebo výrok odporující zdravému rozumu či realitě.

Aforismus

- Krátké, výstižné, humorné vyjádření obecné pravdy nebo životní moudrosti.

Alegorie

- Rozsáhlejší typ metafor, ve kterém děj, postavy komplexně odkazují na realitu nebo myšlenky.

Aliterace

- Opakování stejných hlásek na začátku slov v po sobě jdoucích verších.

Anafora

- Opakování téhož slova nebo fráze na začátku po sobě jdoucích veršů.

Analepse

- Vyprávěcí odbočka, digrese, do minulosti, časový skok zpět v ději příběhu.

Anglicismus

- Slovo, nebo výraz, převzaté z angličtiny do jiného jazyka.

Antiklimax

- Opak gradace, snižování intenzity (napětí) ve větě, verši, strofě, odstavci, textu.

Antiteze

- Protikladné tvrzení nebo myšlenka vůči jinému tvrzení/myšlence.
- Jednání postavy, které je v rozporu s jejím očekávaným jednáním dle náboženství, společenských norem apod.

Antiutopie

- Opak utopie, fikční svět zobrazený ve špatných konotacích, často odkazuje na totalitní režimy.

POMÁHÁME

